

Veiligheidsbeeld: grote risico's door extreem weer en klimaatverandering

Het weer wordt grilliger door klimaatverandering. Dit leidt tot toenemende risico's en dreigingen voor de nationale veiligheid. Dit blijkt uit de Rijksbrede Risicoanalyse Nationale Veiligheid (2022), opgesteld door de NCTV. Natuurbranden, hitte, droogte en orkanen zijn risico's voor Nederland en Caribisch Nederland die waarschijnlijk of zeer waarschijnlijk zijn, met ernstige tot zeer ernstige impact bij optreden.

Het omgaan met deze risico's vraagt om goede eenduidige informatievoorziening voor bestuursorganen en uitvoeringsorganisaties, zoals veiligheidsregio's en waterschappen, onafhankelijk van mogelijke commerciële belangen. De huidige Regeling Taken Meteorologie en Seismologie (Rtms) is hiervoor belemmerend.

Een belangrijke oorzaak is het beleidsbeginsel van «Nee, tenzij» waarmee werd beoogd dat het KNMI geen marktversturende activiteiten mag ontplooiën. Dit beginsel is rigide in de Rtms doorgevoerd. Maar per definitie staat dit beginsel op gespannen voet met de wettelijke taak van het KNMI om bij te dragen aan de veiligheid in Nederland. Waar de grens precies ligt, is een zuiver politieke afweging. De politiek laat sinds enkele jaren een duidelijke herwaardering zien voor onafhankelijke informatievoorziening van publieke organisaties. De voorgestelde wijziging van de Rtms is daarmee een logische stap, in lijn met deze ontwikkeling.

Dat er momenteel sprake is van een belemmerende werking blijkt uit het feit dat het KNMI op dit moment geen gegevens en diensten mag leveren aan veiligheidsregio's of waterschappen, behalve tijdens actuele crisissituaties. Dit heeft ertoe geleid dat deze organisaties *buiten crisistijd*, wanneer de meeste mogelijkheden bestaan voor het anticiperen op en mitigeren van risico's, geen onafhankelijke weersinformatie tot zich kunnen nemen. Daardoor ontstaat de onwenselijke situatie dat anticiperen op risico's onnodig bemoeilijkt wordt.

Verstoringsen van vrije markt

Het is niet waarschijnlijk dat de voorgestelde wijzigingen in de Rtms tot grote verstoringen in de vrije markt zullen leiden. Het KNMI levert namelijk geen diensten aan afnemers die een commercieel belang hebben - alleen aan afnemers met een publieke taak. Daar komt geen verandering in; het speelveld blijft in de nieuwe Rtms gelijk. Bestuursorganen hebben en behouden de vrijheid om aanvullende diensten af te nemen van de markt en doen dat nu al, waar sprake is van een concrete behoefte en passend aanbod.

Het is aannemelijk dat de nieuwe Rtms concurrentie niet tegenwerkt en juist stimulerend werkt voor innovatie. Door uitbreiding van de activiteiten van het KNMI ontstaat namelijk een groter draagvlak en toenemende kansen voor financiering van de ontwikkeling van nieuwe modellen en algoritmen en verbeteringen in verzameling en verrijking van gegevens. Er is daarbij net als nu alle ruimte voor publiek-private samenwerking¹. De vruchten van alle innovatie kunnen door het KNMI vervolgens vrijelijk beschikbaar worden gesteld, waarop de markt zijn eigen

¹ <https://www.weatherimpact.com/products/the-netherlands/>

producten en diensten verder kan ontwikkelen of aanpassen. Het is een vraag voor de echte ondernemer: een bedreiging, of juist een kans?

Er is historisch precedent voor wijzigingen in beleid, die uiteindelijk geen nadelig effect hadden op de weermarkt. Een recent voorbeeld is de invoer van het 'Open Data'-beleid in 2013 waarbij vergelijkbare bezwaren zijn geuit. Het KNMI was voornemens om een grote hoeveelheid real time gegevens als 'open data' (zonder kosten) vrij te geven. Tot dan toe werden daarvoor integrale (leverings)kosten gerekend. Dit was effectief een financiële drempel voor niet-kapitaalkrachtige ondernemingen om te concurreren met bestaande bedrijven. Deze bedrijven hebben zich openlijk tegen open data verzet² om hun dominerende marktpositie te handhaven. De geuite zorg dat hun verdienmodellen onder druk zou komen te staan, bleek ongegrond. Juist dankzij open data is er veel meer concurrentie ontstaan^{3 4} en heeft innovatie een flinke impuls gekregen⁵.

Nog steeds beperkingen

De voorgestelde wijzigingen in de Rtms laten nog steeds enkele beperkingen in stand, mede door het taalgebruik dat vooral gaat over 'wat' en niet 'waarom'. Met het oog op snelle technologische ontwikkelingen is het daarbij reëel dat de wet al snel weer verouderd is. Het gaat dan om de formulering 'prognose radarbeelden' in artikel 4. Dit is zodanig gepreciseerd dat er geen enkele ruimte bestaat voor toekomstige toepassing van andersoortige prognoses, die evenzo waardevol of nog waardevoller kunnen zijn. Hierbij kan gedacht worden aan toepassingen die ontstaan uit kunstmatige intelligentie (AI) of machinerende algoritmen (ML)⁶. Het artikel kan in de voorgestelde formulering onnodig remmend werken op innovatie.

2

<https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/binaries/kennisbankopenbaarbestuur/documenten/rapporten/2013/12/01/wah-kos-dah-dan/wah-kos-dah-dan-onderzoek-naar-de-incrementele-kosten-van-aan-open-data-doen.pdf>

³ <https://www.rd.nl/artikel/742709-weermarkt-heeft-de-wind-in-de-zeilen>

⁴ <https://www.bnr.nl/podcast/de-technoloog/10487320/het-weer-voorspellen-is-ook-een-industrie>

⁵ <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-economie/dit-delftse-bedrijfje-claimt-de-nauwkeurigste-weersvoorspellingen-ter-wereld-te-maken~b842a51f/>

⁶ <https://nelen-schuurmans.nl/en/case/nowcasting-the-weather-using-machine-learning/>